

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. ie pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciška ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100—K, za naročnike v inozemstvu 140—K letno. Posamezna številka po K 2—.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako peti-vrstno. Priloge stanejo poleg poštnine še 50 K.

Telefon uredništva šte. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin. dvakrat . . . 1 — 50 za nadaljnja uvrščenja od peti-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t.j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciška ulica 6./I

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tje so proste poštnine.

Glavne poteze novega zakona o narodnih šolah.

(Predeležena po zastopnikih učiteljstva na podlagi odloka ministra prosvete z dne 28. aprila 1921, šte. 18.115.)

V Rogaški Slatini se je izrekla želja, da bi »Učit. Tov.« objavil načrt novega šolskega zakona. Vendar se je ta zahteva odklonila, zaradi pomanjkanja prostora in ker je to še-le prvotni načrt, ki bo doživel še različne izpremembe. Načrt je objavila »Narodna Prosveta« v trinajstih številkah. Izdelal ga je učiteljski odbor po odloku ministrstva prosvete, na predlog glavnega odbora UJU.

Marsikdo se zanima za novi šolski zakon, a mu ni »Narodna Prosveta« na razpolago. Tudi se bo govorilo o načrtu zakona za narodne šole na državni skupščini UJU, ki bo 8. in 9. novembra v Zagrebu, zato je pač potreba, da se slovensko učitelstvo seznaní z novim projektom. Hočem ga obdelati le kratko, brez navedbe paragrafov. Staro bomo omenila le mimogrede in boli poiskala, kar je za nas novega.

Naloga narodne šole je vzgajati mladino v duhu nacionalnega in državnega edinstva in verske strpnosti, ji dajati občo podlago za moralno in praktično življenje in nadaljno izobrazovanje.

Naštete so vrste narodnih šol, kar je znano.

Šolanje v narodnih šolah je obvezno in traja 8 let. (Vendar ni povedano, kdaj se začne šoloobveznost.)

Vrste. Narodne šole so državne. Narodne manjšine lahko ustanove v krajih, kjer so v večini, privatne šole, v katerih se uči jezik narodne manjšine. Take šole odobrava ministrstvo prosvete.

Vzdrževanje. Šole zida šolska občina. Ako je ta siromašna, pomaga oblast ali država. Šole vzdržuje država. V vsaki samoupravni oblasti (okraju, županiji) mora biti šolski fond, ki pomaga vsaki šolski občini s posojili pri zidanju šole. Obseg šolske občine je mesto, trg, vas ali več krajev, ki skupaj zidajo šolo. Vsaka šolska občina mora pri zidanju šole skrbeti tudi za stanovanje učiteljstva in kjer je potreba tudi učencev. Zemljišče za stavbo se lahko razlasti, ako ga šolska občina nima sama. Pri šoli mora biti dvorišče, igrišče telovadnica in prostor v gospodarske svrhe. Ravno tako je po sebi vsaka občina dolžna dati vsakemu nastavniku (učiteljski), ki ima stano-

vanje v šoli, 10 arov dobrega zemljišča v bližini šole, ki mora biti dobro obdano z ograjo. Ako pozimi učenci stanujejo v šoli se tam zidajo sobe in kuhinja za učence ter se morajo primerno opremiti. Dajati se jim mora tudi gorivo in luč. Šolsko stanovanje za nastavnike mora imeti 3 sobe kuhinjo, klet, hlev, pralnico, silframbo in druge pritlikline gospodinjstva. Ako stanovanje temu ne odgovarja, dobi učiteljstvo odškodnino. Pravico na stanovanje imajo vsi nastavniki narodnih šol. Ako je učiteljski zakonski par, oče in hči učiteljica, neoženjen brat in sestra, imajo pravico samo do enega stanovanja, a odškodnino v gotovini. Z neučiteljem omožena učiteljica ima pravico do stanovanja. Po smrti ostane družina 3 mesece v službenem stanovanju.

Za plačevanje šolskih potrebščin mora imeti vsaka občina šolsko blagajno. Blagajnik je odgovoren za svoje delovanje in dobi plačilo. Vzdrževanje šol pripada državi in se bo dobival denar na isti način kot sedaj.

Razen šolskega fonda za zidanje šolskih poslopij, se lahko ustanove šolski skladi za uhožne učence, ki skrbje za obleko, obutev, knjige in druge potrebščine: za šolarske kuhinje, prirejanje ekskurzij, za prirejanje javnih predstav in koncertov itd. Te sklade upravlja šolski odbor a upravljaio jih tudi lahko drugi, kakor: posebna dobrotvorna društva, ki so take ustanove osnovala: kontrolirajo jih oblasti.

Ministrstvo prosvete odreja otvoritev osnovnih šol in drugih, na predlog šolskega nadzornika ali šolskega odbora, če so dane postavne zahteve. V gorskih krajih kjer ni zadostnega števila otrok, ali kjer je občina tako siromašna, da ne more zidati šole mu se ustanovi šola s potovalnim učiteljem. Vsakemu potujočemu učitelju so pridruženi 2—3 take šole. Pouk traja 6—10 tednov. Za vsako tako šolo se mora zidati poslopje in za učitelja udobno stanovanje; šolski odbor mu je zavezan preskrbeti hrano.

Za ustanovitev osnovne šole je potrebno 30 šoloobveznih otrok.

Šolska zgradba mora odgovarjati higijenskim in pedagoškim predpisom. Pri-

vatne šole se smejo otvoriti samo pod temi pogoji: Nastavniki (to so učitelji in učiteljice) privatnih šol morajo biti naši državljani imeti morajo izpiti, ki so uredpisani znati morajo službeni jezik (srbski, hrvaški, slovenski) in biti dobrega zadržanja. Samoupravne oblasti ustanavljajo: zavode za gluho-neme, slepe, pokvarjene itd. Nastavnike plača država, njih plača odgovarja plači meščanskih učiteljev.

Šolske občine. Predstavniki šolske občine: Šolski odbor sestoji iz: upravitelja šole, predsednika politične občine, treh pismenih državljanov, kot zastopnikov staršev — izbere jih občinski odbor, ako je več občin iz vsake občine eden — ako ima šola 3 nastavnike, eden od učiteljskega, ki ga izberejo ostali člani šolskega odbora. Šolski odbor se voli na 3 leta in se naznani šolskemu nadzorniku. Najdalje 7 dni po izvolitvi si šolski odbor izbere podpredsednika, blagajnika, delovodjo (tajnika). Predsednik šolskega odbora je upravitelj. Dolžnosti šolskega odbora so iste, kot jih ima sedanjí krajni šolski svet vendar po novem zakonu se mu še podeli nova pravica da nadzoruje šolski obisk in izreče kazni za nedo obiskovanje šole. Predsednike politične občine kaznuje, ako se ne odzovejo zakonskim dolžnostim, šolski nadzornik ali v Beogradu in večjih mestih prosvetni inšpektor s 300—500 D, v korist šolske blagajne. Proti kazni je 10-dnevni rok za priziv. Politiška oblast iztirja kazni po 15 dneh, ako uradnik tega ne stori, plača kazni sam v nadaljnjih 15 dneh.

Dopisi šolskega odbora in upravitelstva so poštnine prosti. Za vodstvo šolske administracije v šolskem odboru dobi poslovođia plačo, ki se izplača vsakega prvega v mesecu v naprej.

Vsak državljani države Srbov, Hrvatov in Slovencev ima pravico, da šola brezplačno svojo deco v šolah, ki so v tem zakonu imenovane. Dolžnosti državljanov so: da svojo deco redno pošiljajo v šolo in šolo v vzgoji podpirajo. Vsak državljani ima pravico, da se informira o učenem napredku in obnašanju svoje dece pri pristojnem učitelju ali upravitelju. Vsaka šola je dolžna na leto prirediti vsaj eden roditeljski sestanek. Občinski sod je dolžan na zahtevo učitelja ali upravitelja, roditeljskega veča ali šolskega odbora kaznovati občane, ki kršijo avtorit-

teto učitelja pred deco ali roditelji, n. pr. ako kdo pride brez dovoljenja v razred ali kvarti na drug način šolsko mladež.

Učitelji so dolžni spremljati učence v cerkev na dan narodnih praznikov, k maši v začetku in ob koncu šolskega leta, ako cerkev od šole ni več kakor pol ure oddaljena. Spremljanje učencev ob narodnih praznikih je obvezno.

Ureditev narodnih šol. Zabavišča se stvarjajo v krajih, kjer to dovoli minister prosvete na predlogu šolskega nadzornika. V zabavišča pohaja деца, od 4. do 6. leta in se poučujejo v jeziku, ki ga govore starši, a morajo se tudi vežbati v govorjenju službenega jezika, kjer govore prebivalci drug, nego državni jezik. Vzgoja je skupna: dečkov in deklic.

V osnovnih šolah se vrši pouk v službenem jeziku: srbskem, hrvatskem ali slovenskem.

Učenec, ki po dovršenem 4. razredu ne gre v srednjo šolo, je dolžan, da se nadalje uči v osnovni ali meščanski šoli, ali v kakí strokovni ali profesionalni šoli, kjer mora ostati 4 leta.

Meščanske šole so lahko moške, ženske ali mešane. Trajajo 4 leta. Pripravljajo učence, da zamorejo vstopiti na učiteljske, višje trgovsko šolo, višjo obrtno, navtično in druge šole, za katere se drugače zahteva 4 razrede srednjih šol. Predavanje se vrši v državnem jeziku.

Učenci osnovnih šol, ki dovršijo z dobrim uspehom 6. razred, nadaljujejo učenje v rednih zimskih tečajih, ki trajajo vsako leto 4 mesece: nov., dec., jan., febr. Ti višji razredi morajo biti poljedelskega značaja. Vendar lahko učenci, ki so dovršili 6. razred, po želji staršev obiskujejo samostojne poljedelske razrede, ki jih bo osnovalo ministrstvo prosvete na predlog šolskega odbora. Strokovni nastavniki teh šol imajo plačo meščansko-šolskih učiteljev. Učenci, ki so dovršili 6. razred osnovne šole, lahko vstopijo 2 leti v gospodarske — selske šole, v gospodinjinske ali nižje obrtne šole. Učenec, ki zaradi ubožnosti staršev ne more nadaljevati učenja v kakí šoli, a je dovršil 6. razred ter vstopil pri kakem rokodelcu kot vaienec, mora tam dovršiti dveletni strokovni tečaj, katerega mora obiskovati dva dni tedensko celodnevno. Strokovni tečaj se dele na višje in nižje. V nižji tečaj se sprejemajo oni, ki niso dovršili osnovne šole ali so pavzirali dolgo

LISTEK.

Tujka.

Vsi brez izjeme smo ii hlapčevali. Oni, ki so je bili vajeni že iz detinskih let, ker se je doma kot pri »finejših« ljudih zovorilo nemški, so sicer manj občutili svoje hlapčevstvo. Čutili pa smo ga oni, ki smo se seznanili z njo šele v šoli. O, kako brezobzirno je nastopila tu svoje gospodstvo! Ako nisi bil dober v nemščini, si bil slab v vseh predmetih! Ni ti kazalo drugega, kot da si stisnil zobe in ii posvetil vse svoje sile — njej, nemščini v prvi vrsti! Za mnogokateroga je bil ta oroh trd — pa zgrizli smo grenko zeleno lupino zaškripala in zdrobila se je končno tudi druga lupina pod zdravimi zobmi in — jedro je bilo naše.

Ne vem če je občutil kdo izmed nas sladkost tega jedra — znanja nemščine.

Za vse, ki smo se s povešenimi očmi in z mržnjo v duši zavedali svojega hlapčevstva, je bilo to jedro brez okusa, znanje tega jezika nam ni bilo v radost in ponos. Nemščina je bila za nas le krinka; brez te krinke nismo imeli pravice vzgajati in govoriti deci lastnega naroda.

Ko smo se pozneje otresli hlapčevstva, smo se oddahnili tudi od te móre — poučevanja nemščine v ljudski šoli. Narekuje, oziroma dovoljuje io le še vsakemu znan odlok.

Za našo narodno zavednost in za našo narodno svobodo je bilo učenje nemščine — opij. In naš narod se je tako navadil tega opija, da se mu danes toži, da ga žeja po niem. Resnica je, vsakdo izmed nas io je že slišal od ljudstva samega: naše ljudstvo zahteva, da navadimo tudi njegovo deco uživati ta opij; ljudstvo zahteva da poučujemo nemščino v ljudski šoli! Da se je je dosedaj ubranilo večina šol, je krivo to, da ljudstvu ni

znen zgoraj omenjeni odlok. Kjer pa izvedo zani, tam se oglašajo otroci skoro vsi brez izjeme za ta predmet.

Slovani smo gostoljubljen narod. Gostoljubnost Slovencev pa se zadnje čase odkljuje še po eni lastnosti: domačine in srodničke gledamo mrko in postrani, tuca pa sprejemo z vsemi častmi. **Nepriazno se obrača ljudstvo od nas ko čuie, da se bodo otroci učili jezika naših bratov — srbohrvaščine.** Za tujko, za nemščino pa z radostnim srcem jamči z najlepšim lastnoročnim podpisom.

Oglejmo si to tujko ob blizu, premo-trimo pomen in posledice njenega vstopa v naša svetišča. Pravico imamo, da odločujemo o njenem sprejemu! Saj smo mi, ki io bomo sprejeli, predstavili naši deci in ii odkrivali njeno »neprecenljivo« vrednost. Da, mi bomo njeni gostitelji, mi v prvi vrsti! In že tu ob sprejemu leži kamen, katerega ne bomo mogli odmakniti: to je naša mržnja do te tujke. —

Kako nai z uspehom poučujemo predmet, do katerega nimamo ljubezni, temveč celo mržnjo?

Sprejem nemščine je škodljiv za vzgajanje narodne zavednosti in ponosa; škodljiv tudi komaj zasejanemu državljanškemu čutu. Ljudstvo na tihem in na skrivnem simpatizira s kraji in z ljudmi, iz katerih je izšla tujka, ki stopa v naša vzgajališča. Tako dolgo se je opajalo to ubogo ljudstvo z opijem, da ne razloči več strupa, da ga hoče preskrbeti tudi svojí deci kot priboljšek, slaščico za življenje. — Pa vedno zatrujejo, da je prva naloga šole vzgajati in potem šele poučevati. In med prvimi mislim, bi bilo treba vzgojiti v deci tudi čut narodnosti! Pa bomo ravno v tej točki začeli nevarno igrati? — Ni na mestu, da se nam vsled teh besed očita slepo sovraštvo do nemščine! Mi še ne moremo biti napram njej popolnoma hladni: zaradi ljudstva ne, ki je še popolnoma omamljeno od njenega

do dovršenju osnovne šole. Ta tečaj je lahko spojen s kurzom za analfabe. Ostali se sprejemajo v višji tečaj. Ministrstvo prosvete bo uredilo s posebno uredbo različne druge šole: za nenormalno deco, za gluhonemo, slepe, za pokvarjene. Lastniki tovarov ali večjih industrijskih podjetij morajo, ako pri svojem delu uporabljajo šoloobvezno deco, to pošiljati v javno šolo ali pri svojem podjetju na lastne stroške osnovati šolo. Učitelje takih šol plača država. Za šoloobvezno deco, ki vsled prevelike oddaljenosti ne more obiskovati javne šole, n. pr. na pustah in velikih posestvih se mora lastnik pobrižati za potovalnega učitelja.

Dokler ni mogoče otvoriti toliko šol, kakor jih zahteva postava, se bodo otvorile šolske postaje, zasilne, ambulantne in selsko-gospodariške šole skrajsanega tečaja. Za pripravno učiteljev takih šol se bodo otvorili posebni tečaji. Radi širjenja pismenosti med odrasle se ustanove analfabetski kurzi in prireajo predavanja za narod v osnovnih šolah. Predvidene so šole na prostem in ferijalne kolonije. Pri vsaki šoli morajo biti narodne knjižnice in čitalnice, katerih pravila predpisuje minister prosvete; šolski nadzorniki naj skrbijo za redna sistematska predavanja za narod, ustanavljajo naj se šolski kinematografi, »bratska in sesterska« kole šolske kulturne, športne in šolske udruženja in dr. Učitelji(ce), ki delujejo na tem polju, dobe posebne nagrade na podlagi uredbe ministrstva prosvete.

Šolsko leto. Šolsko leto traja od 1. septembra do 28. junija. Počitnice med letom so o Božiču in o Veliki noči 10 dni in od 29. junija do 31. avgusta. Dalje ni pouka v nedeljo in praznikih cel dan, v četrtke popoldan po mestih in trgih, a po vaseh cel dan. Seznamek pouka prostih uraznikov izda ministrstvo prosvete. V krajih, kjer bi zaradi terenskih razmer ali iz kakšnih drugih vzrokov bilo boljše, če je pouk samo predpoldanski, dovoli to ministrstvo prosvete po predlogu šolskega nadzornika.

Učenci V. in VI. razreda po vaseh, kjer se vrši nadaljevalni pouk v zimskih tečajih, ostanejo doma od 1. novembra do 1. marca. Med tem časom poučujejo učitelji VII. in VIII. razred (!!!?)

Popisovanje otrok za I. razred osn. šole vrši šolski odbor. Kompetentna oblast mora dati najdalje do 15. avgusta upravitelju seznamek. Vpisano deco vseh razredov je dolžan brezplačno pregledati šolski, okrajni, okrožni ali občinski zdravnik. Bolne, sumljivega zdravja ali slaboumne otroke je predložiti oblasti v začasno ali stalno oporistev. Učitelji so dolžni redno obveščati šolskega zdravnika o nalezljivih boleznih. V slučaju, da se nalezljiva bolezen širi naglo, sme šolski nadzornik zapreti šolo za 7 dni, a med tem obvestiti zdravnika, da ukrene potrebno. — Učenci so dolžni redno obiskovati šolo in cerkev. Za neradni šolski obisk se bodo rodilci ali njih namestniki kaznovali, in sicer za vsak neopravičen izostanek od 2—10 D. Zamude se računajo pol dnevnno. Kazen izreka šolski odbor po zaslišanju roditeljev ter jo dostavi predsedniku dotične občine v izvršitev. Proti tej kazni ni pritožbe. Neiztirjane kazni mora v teku 15 dneh plačati predsednik. To kazen predpíše politična oblast. Ako se v teku nadaljnjih 15 dni od predsednika kazen ne iztirja se jo mora odtegniti od plače dotičnega uradnika in dati šolski blagajni. Roditelje ali namestnike, ki so siromašni in od katerih se kazen ne more iztirjati, se kaznuje z zaporom 1 dne za 10 D.

Uspeh posameznih predmetov in obnašanja se zapiše dvakrat na leto v knjigo ocene, in sicer 1. januarja in ob koncu

šolskega leta. Preselitev učencev se izvrši po premestnici.

Ocenjevanje v meščanskih šolah se vrši kakor v srednjih šolah. Na koncu šolskega leta se vršijo v osnovnih in meščanskih šolah šolske svečanosti po vzporedi, ki ga odobri šolski nadzornik. Tem svečanostim naj prisostvuje po možnosti šolski nadzornik, šolski odbor in roditelji učencev ter se naj povabi tudi ostalo občinstvo.

Deco, ki se ne noboliša po običajnih kaznih, predloži učiteljski zbor, oziroma šolski odbor dotične šole, šolskemu nadzorniku, da se jo spravi v poboljševalne šole.

Pouk v narednih šolah je v službi vzgoje; glavni smoter šole je, da izvrši vzgojno nalogo v državnem in narodnem smislu. Pouk se vrši v službenem jeziku. Posebno skrb pri vzgoji in pouku se mora polagati telesni in umetniški vzgoji dece. Higijena pouka se kaže v ugodni razporedbi učnih ur, z ozirom na zdravstveno stanje in razvitek učencev za vsak posamezni razred, v higijensko izvršeno pisanje in risanje, v pravilni in redni telovadbi igrar in izletih. Ekskurzije učencev so obvezne in se priredijo v svrhu pouka in zdravja. Velike ekskurzije, v svrhu spoznavanja domovine in naroda se prireajo za učence višjih razredov meseca maja. Učenci(ke) in učitelji dobivajo v ta namen brezplačno vožnjo po vseh državnih prometnih sredstvih in podporo iz šolskega fonda. Obvezne so tudi šolske svečanosti.

Samoupravne občine skrbijo s pomočjo države za ustanavljanje posebnih šol za slaboumno deco, ferijalne kolonije, športne, poletne šole itd.

Katero predmeto se bo učilo v narodnih šolah učne načrte in programe in razporedbo učnih ur v duhu pedagoških zahtev predpisuje ministrstvo prosvete, po zaslišanju glavnega prosvetnega sveta — sekcije za osnovni pouk. Učni načrti morajo biti enaki za celo državo, ali ministrstvo prosvete zamore v posebnih okrajnih ali z ozirom na krajevne razmere in lokalne potrebe odobriti spremembe po predlogu učiteljskega zbora.

Pouk iz veronauka vršijo učitelji in učiteljice dotičnega razreda, ako je učiteljski sestava veroizpovedanja. (1)

Učne knjige odobri ministrstvo prosvete.

Učila. Pri vsaki narodni šoli morajo biti šolske učiteljske in narodne knjižnice in čitalnice, poučne zbirke, ki jih vodi učitelj, katerega poveri v to učiteljski zbor. Po potrebi se lahko ustanavljajo v vsakem okrajni učiteljske knjižnice. Knjižničarji dobijo nagrado.

Učitelji in učiteljice. Nastavniki se izobrazujejo v državnih učiteljskih akademijah v 5 letih. Matura je enaka srednješolski maturi in daje pravico za vstop na vseučilišče. Nastavnike postavlja ministrstvo prosvete. Nastavniki so: upravitelji, stalni, začasni in pomožni učitelji, strokovni in honorarni učitelji. V deških šolah učijo moški, v ženskih učiteljice, v mesanih moški in ženske do IV. razreda. Na deških in mešanih šolah je upravitelj moški. Stalni učitelji zamorejo biti isti, ki so obiskovali učiteljske, položili maturo in po 2 letih praktični izpit. Dokler ne položijo izpita nimajo pravice na povzicanje plače. — Začasni so isti učitelji, ki dovršijo učiteljske brez izpita zrelosti, gimnazijo ali realno z matura ali filozofsko fakulteto brez diplome, a po 2 letih uspešne službe položijo državni izpit. — Pomožni učitelji so isti, ki imajo 6 razre-

dov gimnazije, izpit iz metodike v posebnem tečaju učiteljskega. — Stalni meščanski učitelji so oni, ki so dovršili višjo pedagoško šolo. Sedanjim meščanskošolskim učiteljem obdržijo svoje pravice. Dokler višja pedagoška šola ne da meščanskošolskih nastavnikov se nastavi na teh šolah učitelje narodnih šol po starih predpisih. Če primanjkuje stalnih nastavnikov na meščanskih šolah, se postavijo začasni na teh šolah učitelji osnovnih šol, ki so v službi 10 let in odlično delujejo v šoli in izven nje. Na meščanski šoli imajo poleg plače še dodatek do plače meščanskega učitelja, ki se ne šteje v penzijo.

Upravitelji osnovne šole je učitelj, ki je položil meščanskošolski izpit ali je služboval 10 let po položenem praktičnem izpitu na osnovni šoli.

Pravice in dolžnosti nastavnikov narodnih šol:

Učitelji(ce) narodnih šol so državni uradniki z vsemi pravicami ukaznih državnih činovnikov. Početna plača stalnega učitelja(ce) osnovne šole je enaka početni plači ukaznega uradnika druge stopnje državne službe, za katero se zahteva enaka izobrazba (polna srednja šola z matura ali višja strokovna šola). Pri odmeni učiteljske plače je vzeti v obzir značaj učiteljske službe in težkoče učiteljskega dela. Konečna plača učiteljev ne more biti nižja nego jo dosežejo uradniki z isto izobrazbo. — Plača stalnih meščanskošolskih učiteljev in učiteljev drugih strokovnih šol, ki imajo izpit za meščanske šole mora biti enaka plači državnih ukaznih uradnikov, ki imajo višjo izobrazbo od srednje šole, a manjšo od vseučilišča. — Upravitelji(ce) imajo redno plačo nastavnikov in ako imajo na šoli več kakor 2 nastavnika, za vsakega 1/9 D letno. Ta dodatek ne more biti višji kot letnih 1500 D. — Začasni učitelji imajo plačo kakor činovniki, ki nimajo strokovne šole ali mature na gimnaziji. — Plača pomožnih učiteljev, zabavil, učiteljic ženskih ročnih del znaša 1800 D letno.

Po dovršenju 30. letu učiteljske službe ima učiteljsko narodnih šol, zabavil in učiteljice ročnih del pravico do pokojnine z zadnjo plačo. Ako dalje služijo in z zdravniškim spričevalom dokažejo, da so telesno in duševno sposobni za službo dobe 600 D letne doklade, dokler so v službi; a ta doklada ne šteje v penzijo. — Učiteljsko narodnih šol, zabavil in učiteljice ženskih ročnih del grede lahko v penzijo po 10 letih službe. V slučaju telesne ali duševne nesposobnosti dobe 40% plače, potem vsako leto 3% več in po 20 letih službe se lahko na lastno željo upokojijo. Vdove in deca učiteljev ima pravico na penzijo. Družini umrlih nastavnikov narodnih šol se da iz državne blaginje enomesečna plača brez odbitkov, za kritje pogrebni stroškov. — Plače dodatki, nagrade, penzije, potni in selitveni stroški nastavnikov narodnih šol se izplačujejo iz državne blaginje.

Vsi nastavniki, ki spadajo pod ta zakon, ne morejo izostati službe brez odloka glavnega prosvetnega sveta, — ki je za ne disciplinarni sod — in brez dokazane krivde. Ne morejo se premestiti iz kraja v kraj razen kazensko. Z odpustom iz službe se kaznujejo nastavniki narodnih šol, ako so obsojeni zločina ali so delovali proti nacionalnim in državnim interesom. Ako se ukine razred ali se zapre šola, mora dobiti učitelj ravno tako službo v drugem sličnem kraju.

Službena mesta se popolnijo z razpisom. Vsak učitelj lahko prosi največ za tri mesta hkrati. V vsakem okraju (srezu) se ustanovi komisija, ki pregleda kvalifikacijo in poda ministrstvu prosvete predloge za vsako mesto. Komisija sestoji iz

šolskega nadzornika, 3 učiteljev(ice) iste-ega okraja, ki jih voli nastavniški zbor. Od predlaganih dveh izvrši imenovanje, na podlagi ocene centralne komisije, minister prosvete. Centralna komisija sestoji iz: načelnika ministrstva prosvete za osnovni pouk, dveh uradnikov ministrstva prosvete, ki sta vzeta iz učiteljskih vrst in jih imenuje minister prosvete, dveh učiteljev, ki jih izbere glavni odbor UJU. Nastavnik, ki je dobil službo z razpisom, ne more prositi pred tremi leti za drugo mesto, izvzemši ženitev ali možitev. Učiteljske kandidate razporedjuje pred usposobljenostnim izpitom minister prosvete, za mesta lahko prosijo šole po praktičnem izpitu.

V Beograd ali v mesto z vseučilištem pride prosilec pod sledečimi pogoji: z dovršeno učiteljsko šolo z najmanj štirimi povzicami (12 let službe), dobro oceno in z ozirom na družinske potrebe za to mesto. Pod družinsko potrebo se razume šolanje dece. V mesta, kjer so srednje šole zamore priti oni, ki ima 9 let službe, dobro kvalifikacijo in iz vzroka družinskih potreb; tretjina nastavnikov pa samo z ozirom na kvalifikacijo. V mesta in trge brez srednjih šol pridejo oni, ki imajo 6 let službe. V te kraje bo ministrstvo prosvete poslalo tudi one nastavnike iz Beograda in mest z višjimi šolami ki nimajo več družinskih potreb za to zaradi katerih so prišli tja in njih tankašnji obstanek ni utemeljen z delovanjem prosvetnih potreb. Učitelji(ce), ki delujejo izven šole na kulturnem polju, dobe gotovo nagrado, n. pr. ako otvorijo kurz za nepismene in vsaj 10 oseb nauče pisati in čitati, ako delujejo kot knjižničarji v knjižnicah, 600 D dobe letno, ako delujejo na šolah v terensko zelo slabem kraju, ki zahteva dražjih življenjskih potreb in napornega dela.

Nastavniki narodnih šol imajo lahko eno leto dopusta zaradi boleznih dokazane to zdravniškim spričevalu treh zdravnikov ali zaradi nadaljnje izobrazbe. V zadnjem slučaju samo na podlagi odloka glavnega prosvetnega sveta. Oni imajo poleg plače pravico do državne podpore, ako to smatra za potrebno ministrstvo prosvete. Prošnje za dopust se rešujejo samo preko šolskih nadzornikov. Nastavnik, ki je bolan dalj kakor 7 dni v mestu ali 15 dni na deželi, je dolžan prinesiti zdravniško spričevalo. Učitelji(ce), ki je bolan dalj kot mesec dni, dobi suplenta, ki ga plača država. Bolne učitelje nadomeštuje upravitelj, če nima pouka, drugače ostali nastavniki po redu, kakor ga izda upravitelj.

Dolžnosti učiteljskega narodnih šol so znane. V osnovni šoli je dolžan učitelj poučevati največ 26 ur tedensko, za nagrade se plača nagrada: meščanskošolski učitelj je obvezen do 22 tedenskih ur, (0 upravitelju za osnovne šole ni govora koliko ur je dolžan poučevati.)

Ako nastavnik izostane brez dovoljenja ali upravičbe 7 dni v mestu ali 15 dni na deželi in ako ne odide na službo v teku 15 dni, ko mu je naznanjeno preneščenje, se smatra za odpuščenega in njegovo mesto za izbrzno.

Kazni so: opomin, ukor, izguba plače od 3 dni do 3 mesecev, kazensko preneščenje na lastne stroške, odpust iz službe. Disciplinarni sod tvori odsek za osnovni pouk v glavnem prosvetnem svetu. Nikaka kazen se ne more izreči, dokler se krivica popolnoma ne dokaže in ne zasliši nastavnika. Za časa preiskave se ga lahko suspendira in se mu nakaže le polovico plače druga polovica se mu vrne, ako se izkaže nedolžnost.

Z opominom in ukorom kaznuje upravitelj, z izgubo plače do 3 dni šolski nadzornik z ostalimi kaznimi ministrstvo prosvete. Iz službe odpuščen učitelj se lahko po 3 letih zopet sprejme v službo, izvzemši obsodbo za brežčastna dela; če se je med tem časom dobro zadobil, dobi vse svoje pravice nazaj, samo službo ne v istem kraju, kjer je bil prejšnji.

Pritožba proti kazni je dovoljena v teku 15 dni na šolskega nadzornika, proti šolskemu nadzorniku na ministrstvo prosvete in proti ministrstvu prosvete na državni svet. Upravo in nadzorovanje narodnih šol vrši ministrstvo prosvete s sledečimi činitelji: upravitelji(ce) šole, okrajnimi šolskimi nadzorniki, načelniki oddelka osnovnega pouka v ministrstvu prosvete. — Posvetovalne šolske korporacije so: krajno učiteljsko veče (zbor), sreski zbor in nadzorniški svet.

Neposredno nadzorovanje nad osnovno šolo pristojni upravitelji(ce). Dolžnosti upravitelja so znane: novost je, da sklicuje na vsaka dva meseca konferenco.

Šolski nadzorniki. Ministrstvo prosvete odredi sedeže šolskim nadzornikom

sirenskega sija! Dokler slišimo še toliko vzdihov po blaženem znanju nemščine, ne smemo biti nevrabni napram njej!

Svojo zahtevo po sprejemu nemščine utemeljujejo z ozozoritvijo, kako potrebno je ne znanje, ker smo mejaši Nemcev, ker bode naša mladina hodila iskati dela k njim itd. Dolgo smo že mejaši Nemcev. Nemci se niso pričeli učiti slovensčine niso je vpeljali v svoje šole. Zaupali so v to kar znajo, postajali so močnejši v tem svojem trdnem in brezobzirnem samozaupanju ter so glasno klicali v svet slavo in obsežnost svojega jezika. Polagoma so nam vsilievali svoj jezik in so nas zastupljali s svojimi klci in naše ilačeno ljudstvo se je zamaknilo v moč tega »svetovnega« jezika, ker je oslepljeno resnično že skoro upalo v njegovo občo zmagano.

Ali naj pozabimo po kakšni metodi so zastupljali in zaslužili Nemci naš narod? Ali se mora naša deca resnično že

v ljudski šoli učiti jezika onega našega »dobromnika«, ki je sto in stoletja zasramoval našo miljo govornico?

Čemu pa se naši mejaši ne nauče »barbarske« slovensčine? Ah, da mi smo pač vlieden narod — pardon — ponižen! Pa vsaj toliko pametni bi lahko bili, da bi ne hodili ponujati svoje proklete vliednosti in ponižnosti, dokler nam še doma preti nevarnosti!

Naši mladini ni treba hoditi iskati dela v tužino. Dovolj imamo dela doma, saj je naš dom velik in prostran! Ali bodejno res tako vzgajali deco, da jo bomo pripravili za pot v tužino, da ji bo šla ponujati svoja naučanja in naibogatejša leta?

Nemščina ne spada v narodno šolo! Ali zasluži šola naziv »narodna«, ako se bo v njej košati tujka (četudi samo kot gostaščina — prosti predmet), ki je zakrivila tisočletno robstvo našega naroda? Ali res ne smemo imeti ničesar narodnega, prav čisto narodnega? Otroci uspeva

najbolj, dokler je pri materi. Ne begajmo ga s tujim obrazem!

Podlo bi bilo sumničenje, da se branijo nemščine, ker nam ne diše tiste ure po šoli. Vedno smo radi delali in z veseljem delamo za svoj narod, za srečo in zdravje njegovo. Hlapčevati pa smo se odvadili! Ne bomo več tujcu skrbeli za hlapce! Ukaželjni in nemščine potrebni pa naj gredo v meščanske in srednje šole, kjer se že lahko brez nevarnosti in z uspehom goji nemščina — kot predmet seveda.

Naloga ljudske šole pa ni, producirati učenjake in lezikoslovce! Njej smoter je, vzgojiti zdrav, bister, delaven in ponosen narod! Tudi ta smoter nam nalaga dovolj ogromno delo in veliko število nadur. Pa teh se veselimo, ker vidimo, da bo njih trud rodil zdrav in sočen sad!